

REFORMY POLITYCZNE I BUDOWA PRAWORZĄDNOŚCI
W DOBIE INFORMATYZACJI¹

1. Wprowadzenie

W dobie Internetu zjawisko informatyzacji zostało szeroko upowszechnione i stało się niejako znakiem rozpoznawczym obecnej epoki. W ostatnich latach skoncentrowane na działaniu Internetu technologie informatyczne wywołały istną rewolucję w świecie przepływu informacji dotyczących wszelkich dziedzin życia gospodarczego, społecznego, politycznego i kulturalnego. Za ich pomocą możliwe stało się zarządzanie olbrzymią ilością danych oraz doskonalenie stosowania sztucznej inteligencji, dzięki czemu nieodwracalnie zmieniły tradycyjny model gospodarczy i wywołały głębokie zmiany w codziennym życiu ludzi. Przede wszystkim jednak zaawansowane technologie rzuciły wyzwanie tradycyjnemu modelowi rządzenia, zmuszając niejako do podjęcia nowego systemu uprawiania polityki. „Do czerwca 2019 r. liczba użytkowników Internetu w Chinach osiągnęła 854 000 000, co oznacza, że od końca 2018 r. wzrosła o 25 980 000, a wskaźnik korzystania z Internetu osiągnął 61,2%. W porównaniu z końcem 2018 r. liczba użytkowników telefonów komórkowych w Chinach osiągnęła 847 000 000, co stanowi wzrost o 29 840 000. Od końca 2018 r. odsetek użytkowników Internetu korzystających z telefonów komórkowych w celu uzyskania dostępu do sieci wyniósł 99,1%, czyli wzrósł o 0,5 punktu procentowego od końca 2018 r.”²

W dobie informatyzacji życia społeczno-politycznego rząd chiński stoi również w obliczu wielu możliwości i wyzwań. W *Fazhi zhengfu jianshe shishi gangyao (2015–2020)* (Zarys realizacji budowy rządu zgodnie z ideą praworządności 2015–2020)

DOI: 10.4467/23538724GS.22.022.16138

ORCID: 0000-0001-6269-5969

¹ Artykuł z języka chińskiego przetłumaczyła na język polski Agnieszka Makijewska. Tekst w wersji polskiej powstał jako rezultat projektu badawczego nr 2017/27/L/HS5/03245, „Constitutional Consciousness as a Remedy for the Crisis of Discourse and Democracy Deficit in the European Union”, finansowanego przez Narodowe Centrum Nauki (dec. nr DEC-2017/27/L/HS5/03245).

² Zhongguo hulian wangluo fazhan zhuangkuang tongji baogao [Raport statystyczny na temat rozwoju Internetu w Chinach], CNNIC, 30.08.2019, http://www.cac.gov.cn/2019-08/30/c_1124939590.htm (dostęp: 15.10.2019).

czytamy: „Dzięki dotychczasowej pracy oraz nieustannym wysiłkom do 2020 r. zostanie zbudowany system rządów prawa oparty na badaniach naukowych, ustawach i aktach wykonawczych w poszanowaniu zasad zaufania publicznego, sprawiedliwości, przejrzystości i uczciwości”. Praworządność jest więc niczym innym, jak połączeniem idei i technologii, w którym idee są wartością merytoryczną, technologie informatyczne zaś formą ich wdrażania. Rządy prawa zakładają w swojej istocie przestrzeganie prawa, świadczenie usług obywatelom, uczciwość w wykonywaniu mandatu, przejrzystość władzy i odpowiedzialność. Ponadto w ramy praworządności wpisują się technologie informatyczne i ich zastosowanie. Rozwijanie informatyzacji jest jednocześnie zadaniem i misją budowania rządów prawa we współczesnym świecie zdominowanym przez technologie³.

2. Zasady funkcjonowania procesu tworzenia rządów prawa w kontekście rozwoju informatyzacji

W różnych okresach rządy prawa charakteryzowały się różnorodnymi, często odmiennymi cechami konstytucyjnymi, a badacze zwracali uwagę na rozmaite rozumienie rządów prawa i związane z tym różne metody ich wprowadzania. Jednakże w wielu tych koncepcjach, niekiedy wykluczających się, wspólny mianownik stanowiły takie elementy, jak przywołane już zasady: zaufania publicznego, sprawiedliwości, przejrzystości i uczciwości⁴. W dobie rozwoju procesów społeczno-politycznych niezwykle istotną rolę w tworzeniu rządów prawa odgrywa informatyzacja rozumiana jako narzędzie.

Jednocześnie, „skoro w dobie Internetu podstawowymi działaniami makrostrategicznymi oraz głównym impulsem komunikacji społecznej stają się innowacyjne idee, elementy, struktury i technologie, to koncepcje i zasady rządów prawa, struktura owego systemu i działania jego przedstawicieli są zobowiązane do aktywnych

³ O tworzeniu rządów prawa mają decydować względy legalności i optymalności. Tradycyjna konstrukcja rządów prawa w Chinach koncentruje się na kwestiach dotyczących legalności i dotyczy tego, czy działania administracyjne są zgodne z wymogami prawnymi. We współczesnym społeczeństwie oczekiwania obywateli wobec rządu są coraz większe. Rząd powinien nie tylko przestrzegać prawa, ale także efektywnie zarządzać administracją. Informatyzacja odgrywa ważną rolę w budowie skutecznego rządu; zob. Zhu Xinli, Kang Mingliang, *Fazhi zhengfu jianshe de er wei jigou – hefaxing, zuijiaxing ji qi budong* [Dwuwymiarowa struktura budowy praworządności: legitymacja prawna, optymalność i ich interakcje], „Zhejiangxuekan” 2009, nr 6.

⁴ Zob. Ma Kai, *Jiakuai jianshe zhongguo tese shehui zhuyi fazhi zhengfu* [Przyspieszenie budowy rządów prawa w socjalizmie o chińskich cechach], „Qiushi” 2012, nr 1; Yuan Shuhong, *Guanyu guojian woguo fazhi zhengfu zhibiao tixi de shexiang* [Założenia towarzyszące tworzeniu systemu dla rządów praworządności w Chinach], „Guojia xingzheng xueyuan xuebao” 2006, nr 4; Ma Huaide, *Fazhi zhengfu tezhen ji jianshe tujing* [Charakterystyka rządów prawa i sposoby ich budowy], „Guojia xingzheng xueyuan xuebao” 2008, nr 2.

zmian”⁵. Informacja staje się niezwykle ważnym czynnikiem, który napędza zmiany mające na celu utworzenie systemu poszanowania norm prawa, jest niezależna od władzy, oczywista staje się jawność informacji rządowych, internetowy nadzór administracyjny itp.⁶ W związku z powyższym informatyzacja sama w sobie stanowi istotny element tworzenia rządu opartego na zasadach prawa, zarówno w znaczeniu materialnym, jak i procesowym.

2.1. Informatyzacja jako narzędzie tworzenia rządów prawa

W wydanym przez Komitet Centralny Komunistycznej Partii Chin i Radę Państwa Zarysie realizacji budowy rządu zgodnie z ideą praworządności (2015–2020) wyszczególniono kilka głównych zadań dotyczących tworzenia rządów prawa, w tym: zadania rządu na podstawie norm prawnych oraz wizję funkcjonowania systemu administracyjnego również na podstawie przepisów prawa; promowanie naukowego, demokratycznego i legalnego podejmowania decyzji administracyjnych; przestrzeganie ścisłych norm oraz tworzenie zasad funkcjonowania organów ścigania w zgodzie z zasadami sprawiedliwości, a także zgodnie z ustanowionym prawem ograniczania i nadzorowania władzy administracyjnej; skuteczne rozwiązywanie konfliktów społecznych oraz usprawnianie pracy rządu. Tym samym zapewniono ochronę praworządności⁷.

Decyzja dotycząca pytania prejudycjalnego zadanego podczas czwartej sesji plenarnej 18. Komitetu Centralnego Komunistycznej Partii Chin (dalej: decyzja czwartej sesji plenarnej) wprowadza trzeci rozdział pt. *Shenru tuijin yifa xingzheng, jiakuai jianshe fazhi zhengfu* (Wdrażanie praworządności, przyspieszenie budowy rządów prawa), instytucjonalizując niejako poszczególne aspekty tworzenia praworządności.

Zgodnie z treścią przywołanych aktów prawnych program tworzenia praworządności obejmuje następujące obszary: 1) pełne wdrożenie funkcji rządowych, 2) system administracyjny oparty na aktach prawa, 3) ustawowe podejmowanie

⁵ Hu Jianmiao, *Hulianwang + fazhi zhengfu jianshe de shidai yiti* [Zagadnienia epokowe: Internet i praworządność], „Heilongjiang shehui xuebao” 2017, nr 1.

⁶ Przed narodzinami Internetu ujawnianie informacji rządowych stanowiło element rządów prawa w niektórych krajach i regionach. Było ono jednak sporadyczne, fragmentaryczne i niesystematyzowane. Popularyzacja Internetu zrewolucjonizowała zasady i sposób przekazywania oraz treść informacji rządowych. Upublicznienie danych rządowych i nadzór administracyjny za pośrednictwem Internetu stały się częścią budowy rządów prawa. Można zauważyć, że w erze informacyjnej atrybuty informacyjne budowy rządów prawa są bardziej widoczne, a znaczenie treści, wartość podmiotowa i efekt merytoryczny tego procesu są bardzo wyraźne.

⁷ Sześć z nich odnosi się do: pełnego wykonywania funkcji rządowych zgodnie z prawem, poprawy mechanizmu decyzyjnego, pogłębienia reformy administracyjnego systemu egzekwowania prawa, przestrzegania ścisłego i znormalizowanego egzekwowania sprawiedliwego i cywilizowanego prawa, wzmocnienia ograniczeń i nadzoru nad władzą administracyjną oraz kompleksowego ujawniania spraw rządowych.

decyzji administracyjnych oraz egzekwowanie prawa administracyjnego, 4) ograniczenie wykorzystania siły i nadzór nad nim, 5) rozwiązywanie konfliktów społecznych, 6) przejrzystość spraw rządowych, 7) budowa rządów prawa w postaci poszanowania zasad otwartości władzy publicznej⁸. Otwartość ta przejawia się w postaci informatyzacji na płaszczyźnie materialnej, dotyczącej treści związanych z tworzeniem porządku prawnego, a także w sferze procesowej, rozumianej jako narzędzie promowania postępów tego procesu w pozostałych obszarach⁹.

W wymienionych aspektach tworzenie rządów prawa jest odpowiednio scharakteryzowane i rozróżniane¹⁰, na podstawie czego można rozpatrywać informatyzację w trzech perspektywach: 1) jako sposób pracy rządu prawa, 2) jako środek nadzoru rządowego, a także 3) jako czynnik napędowy tego procesu¹¹.

2.1.1. Informatyzacja metodą pracy rządu

Działania administracji państwowej polegają głównie na wykonywaniu zadań za pomocą aktów administracyjnych przez organy administracji publicznej do tego powołane. Informatyzacja jako narzędzie pracy usprawnia postępowanie prowadzone przez urzędników oraz zapewnia szybki i bezpieczny obieg informacji będących podstawą wykonywanych zadań. Stanowi szczególne narzędzie dostarczające informacje niemalże całej strukturze władzy administracyjnej w państwie oraz, a może przede wszystkim, narzędzie służące do tworzenia dokumentów normatywnych oraz egzekwowania zadań administracyjnych. Zgodnie z administracyjną koncepcją praworządności połączenie zasad funkcjonowania rządu, ograniczonego normami prawa, oraz jednocześnie skuteczności jego działań powinno stać się

---

⁸ W Chinach, zgodnie z modelem promowania rządów prawa, szczególną rolę w budowaniu rządu prawa odgrywają przywództwo organizacyjne partii i rządu oraz bezpieczeństwo organizacyjne. U podstaw budowy praworządności leżą kompleksowa poprawa myślenia prawnego i kompetencje administracyjne, opisane w Zarysie realizacji budowy rządu zgodnie z ideą praworządności 2015–2020 (*Fazhi zhengfu jianshe shishi gangyao*).

⁹ Zob. szerzej: *Zhongguo fazhi zhengfu pinggu zhibiao tixi* [System oceny rządów prawa w Chinach], „Shehui kexue wenxian chubanshe” 2017.

¹⁰ Istnieją różne sposoby upublicznienia spraw rządowych, w tym przekazów pisemnych, telewizyjnych, radiowych, internetowych itd. Z tej perspektywy informatyzacja może również stanowić narzędzie promocji spraw rządowych. W porównaniu z pozostałymi siedmioma aspektami budowy rządów prawa, upublicznianie spraw rządowych należy do kategorii zarządzania informacją, jest bardziej spójne i w większym stopniu dotyczy samych treści informacji.

¹¹ Warto zauważyć, że ten podział jest nadal względny. Informatyzacja jako narzędzie, kanał i nośnik może odgrywać rolę przekrojową, promieniującą i integrującą w promowaniu różnych treści rządów prawa. Na przykład obecna platforma egzekwowania prawa i nadzoru, powszechnie stosowana przez samorządy lokalne w Chinach, może mieć wpływ na metody pracy rządu (egzekwowanie administracyjne) i środki rządowego nadzoru nad wykonywaniem praworządności w kraju, czyli na pełne wykonywanie funkcji rządowych zgodnie z prawem, ograniczanie i nadzorowanie uprawnień administracyjnych oraz pozbawianie ich.

obowiązującym modelem władzy. Informatyzacja jest ważnym narzędziem promowania optymalnego administrowania i skutecznego wykonywania mandatu przez każdy rząd.

W pierwszej kolejności należy zauważyć, że technologia informacyjna w bardzo dużym stopniu wpływa na treści prawodawstwa administracyjnego. Artykuły 5 i 6 Konstytucji Chińskiej Republiki Ludowej ustanawiają odpowiednio zasady demokratycznego prawodawstwa i prawodawstwa naukowego, a informatyzacja jest przy tym najbardziej skutecznym narzędziem, ważnym nośnikiem i niezawodnym wsparciem dla rozwijania i realizacji tych zasad.

Technologia informatyczna odgrywa przede wszystkim ważną rolę w promowaniu demokracji prawodawstwa administracyjnego i formułowaniu dokumentów normatywnych. Technologie informatyczne, w tym Internet, umożliwiają umieszczanie projektów dokumentów legislacyjnych na stronie internetowej w celu konsultacji społecznych. Sprzyja to regulowaniu praw i obowiązków poszczególnych podmiotów w sposób pełny, adekwatny do potrzeb społeczeństwa. Pozwala też na poszerzenie kanałów uczestnictwa obywateli w procesie ustawodawczym, zwiększa poczucie odpowiedzialności społecznej i poprawia funkcjonowanie systemu prawodawczego.

Ponadto technologie informatyczne odgrywają ważną rolę w nadawaniu w coraz większym stopniu naukowego charakteru prawodawstwu administracyjnemu. Aktywizacja obywateli przez Internet jest ucieleśnieniem nie tylko ustawodawstwa demokratycznego, ale także prawodawstwa naukowego, skupiającego poglądy i inicjatywy wszystkich stron dyskusji, pozwala bardziej naukowo określać prawa i obowiązki stron. Podkreślana jest tu konieczność realizowania projektów legislacyjnych. Dzięki dobrodziejstwu Internetu możliwe jest przetwarzanie olbrzymiej ilości danych, analizowanie przebiegu procesu legislacyjnego, co przyczynia się do profesjonalizacji przepisów prawa.

Podjęcie decyzji administracyjnych jest naturalnym zadaniem rządu, reguluje zakres praw i obowiązków obywateli, osób prawnych i innych podmiotów. Zarys realizacji budowy rządu zgodnie z ideą praworządności (2015–2020) proponuje promowanie naukowego, demokratycznego i praworządnego podejmowania decyzji administracyjnych, a także uwzględnianie opinii na temat kompleksowej promocji jawnych prac rządu – „promowanie rezultatów otwartości”¹². Organy administracyjne wszystkich szczebli powinny podejmować działania w celu upublicznienia ważnych decyzji i wdrożenia istotnych strategii, a także upowszechniać wyniki realizacji decyzji i zarządzeń Komitetu Centralnego i Rady Państwa.

Ujawnianie treści i podstaw ważnych decyzji administracyjnych oraz analiza dużych zbiorów danych i podejmowanie decyzji za pośrednictwem Internetu, a także

---

¹² Zhou Zhiren, *Fazhi zhenfeng de linian shuli yu zhidu jiagou – Fazhi xingzheng de luoji pingxi* [Koncepcje rządu prawa i jego struktura instytucjonalna. Komentarz i analiza administracji rządów prawa], „Zhongguo Xingzhengguanli” 2005, nr 7.

zabieganie o opinie liczących się społecznie i gospodarczo podmiotów pozwala na „wylimitowanie fałszywych informacji i promowanie podejmowania decyzji administracyjnych na podstawie badań naukowych i analiz społecznych”¹³. W ten sposób znacząco poprawi się skuteczność procesu ustawodawczego oraz nastąpi legitymacja udziału społeczeństwa w podejmowaniu decyzji administracyjnych, a w konsekwencji decyzje administracyjne będą wdrażane bardziej efektywnie.

Należy ponadto zwrócić uwagę na trzecią perspektywę informatyzacji systemu prawnego w Chinach, a mianowicie na egzekwowanie prawa. Jest to proces najbardziej żmudny, najściślej spośród wszystkich działań organów administracyjnych związany z czynnikiem społecznym.

Dlatego też dla zdecydowanej większości zwykłych ludzi praworządność jest najważniejszym kryterium i wyznacznikiem rządów prawa. „Zdolność egzekwowania prawa i jej poziom są bezpośrednio związane z jakością rządzenia”¹⁴. Promowanie technologii informatycznych w zakresie egzekwowania prawa administracyjnego przejawia się głównie w trzech aspektach. Po pierwsze, informatyzacja sprzyja właściwej alokacji środków egzekucyjnych. Gromadzone za pomocą Internetu i technologii informatycznych aktualne dane są niezbędne do zapewnienia skuteczności procesu wykonywania prawa. Przyczyniają się do optymalizacji polityki w zakresie zasobów egzekucyjnych (obejmujących m.in. liczbę organów egzekucyjnych, kwestie finansowe itp.) oraz jej koordynacji na różnych szczeblach. Po drugie, informatyzacja promuje uproszczenie metod stosowania przepisów. Utworzenie internetowych platform biurowych i informacyjnych w zakresie egzekwowania prawa znacznie ułatwiło pracę organizacji publicznych i społecznych, a także jest konkretnym środkiem do wdrożenia zasady efektywnego rządu i budowania wizerunku rządu skoncentrowanego na usługach. Po trzecie, technologie informatyczne wzmacniają akceptowalność administracyjnych wyników egzekwowania prawa, która zależy od sprawiedliwości proceduralnej i sprawiedliwości materialnej wykonywania prawa administracyjnego¹⁵. W praktyce jest to możliwe poprzez reklamę i rejestrowanie całego procesu egzekwowania prawa administracyjnego, a technologie informatyczne dzięki wyżej opisanym cechom są podstawą systemu administracyjnego egzekwowania prawa.

---

¹³ Wang Jingbo, „Hulianwang+” zhubui fazhi zhengfu jianshe [„Internet+” wzmacnia budowanie rządów prawa], „Zhongguo xingzheng xueyuan xuebao” 2016, nr 2.

¹⁴ Guo Ji, *Jianshe fazhi zhengfu: zhongguo jin shinian lai yifa xingzheng huigu he zhanwang* [Budowanie rządu prawa: retrospekcja i perspektywa chińskiej administracji prawnej w minionej dekadzie], „Zhongguoxingzhengguanli” 2006, nr 1.

¹⁵ Zob. *Guowuyuan bangongting guanyu jinfa tuixing xingzheng zhifa gongshi zhidu zhifa quanguocheng jiluzhidu zhongda zhifa jueding fazhi shenme zhidu shidian gongzuo fangan de tongzhi* [Zawiadomienie Biura Generalnego Rady Państwa nt. kontroli rozpowszechniania planu wdrożenia systemu egzekwowania istotnych decyzji administracyjnych], „Guobanfa” 2017, nr 14.

2.1.2. Informacja jako środek nadzoru rządowego

Środki nadzoru rządowego na mocy prawa koncentrują się na nadzorze w systemie organów administracyjnych. Informacja zaś jako środek nadzoru rządowego na mocy prawa odnosi się do instrumentu prowadzenia nadzoru w ramach systemu organów administracyjnych, w tym do informowania o wykonywaniu funkcji rządowych zgodnie z prawem, a także jest wykorzystywana jako instrument zarządzania w celu ograniczenia i nadzorowania władzy administracyjnej.

Informacja jest narzędziem do rozwiązywania konfliktów społecznych. Technologie informatyczne z kolei są narzędziem do pełnego wykonywania funkcji rządowych zgodnie z prawem. „Prawo nie jest dobrowolne, a obowiązek ustawowy musi być wykonany”¹⁶. Na władzy rządowej ciąży obowiązek makrokontroli, nadzoru rynku, zarządzania społecznego, usług publicznych i ochrony środowiska, które powinna wykonywać aktywnie i skutecznie, „zgodnie z prawem” i „kompleksowo”. Pełne wykonywanie funkcji rządowych zgodnie z prawem jest nieuniknionym wymogiem dalszego promowania administracji praworządnej i przyspieszania procesu tworzenia struktur rządu, którego działania opierają się na ustawach i normach prawa.

Promowanie technologii informatycznych w celu wykonywania zadań rządu na podstawie przepisów prawa przejawia się głównie w przekształcaniu struktur władzy rządowej i przydzielaniu funkcji rządowych według zasad opracowanego naukowo modelu. „Zgodnie z tradycyjnymi zasadami organizacyjnymi struktura organizacyjna rządu ma charakter piramidalny, natomiast w dobie przemian zainicjowanych przez współczesne technologie stopniowo przekształca się w płaską, zróżnicowaną strukturę, gdzie jednakowo ważne są elementy tradycyjne i nowoczesne”¹⁷.

Informatyzaacja podczas przekształcania struktur władzy wspiera organy administracyjne, aby w pełni wykonywały funkcje rządowe zgodnie z prawem poprzez jawną listę rządzących, jawną odpowiedzialność, jawność egzekutywy i nadzoru na platformie rządowej, dzięki czemu zapobiega takim szkodliwym zjawiskom, jak: bierność, opieszałość, a nawet działania na szkodę państwa.

Technologie informatyczne ponadto ograniczają i nadzorują narzędzia władzy administracyjnej. W ujęciu chińskim w strukturze władzy państwowej, w porównaniu z władzą ustawodawczą i władzą sądowniczą, władza administracyjna jest bardziej aktywna, dotyka bowiem spraw codziennych, a tym samym jest też najbardziej podatna na korupcję i bezkarność, dlatego nowoczesne kraje praworządne poprzez

---

¹⁶ Xu Shaoshi, *Yifa quanmian luxing zhengfu zhineng* [Legalizm funkcji rządowych] [w:] *Zhonggong zhongyang guanYu quanmian tuijin yifa zhiguo ruogan zhongda wenti de jue ding* [Decyzja Centralnego Komitetu Komunistycznej Partii Chin w sprawie ważnych kwestii dotyczących kompleksowego wdrażania rządów prawa], Renminchubanshe 2014, s. 131.

¹⁷ Li Junli, *Hulianwang + beijingsxia fazhi zhengfu jianshe lujing tanjiu* [Budowa praworządności na tle „Internet +”], „Lingdaokexue” 2017, nr 32.

ustawodawstwo, administrację, sprawiedliwość i społeczeństwo wszelkimi sposobami tworzą ścisły system kontroli i nadzoru władzy administracyjnej.

W dobie informacji wygodniej jest ograniczać i nadzorować władzę administracyjną poprzez system kontroli. Instrumenty informowania o ograniczeniu i nadzorowaniu władzy administracyjnej są wykorzystywane głównie na trzech poziomach. Po pierwsze, do nadzoru danego poziomu władzy administracyjnej. Podstawą nadzoru organów administracyjnych wyższego stopnia nad niższymi jest informacja, a technologia informacyjna, taka jak Internet, skutecznie wspiera ujawnianie decyzji, egzekwowanie prawa i inne działania administracyjne. Zapobiega niedostosowaniu przepływu informacji między głównymi organami na różnych poziomach oraz sprzyja nadzorowi i ograniczeniu niższych organów administracyjnych przez wyższe organy administracyjne. Po drugie, do szczególnego nadzoru nad uprawnieniami administracyjnymi. Audyt to specjalny nadzór nad systemem administracyjnym, kontrola oparta na informacjach zapewniających w znacznym stopniu poprawę zdolności audytu oraz promowanie skutecznego nadzoru i ograniczanie uprawnień administracyjnych organów kontrolnych. Po trzecie, do nadzoru nad przeglądem władzy administracyjnej. Technologie informatyczne, takie jak Internet, wzmacniają nadzór nad organami kontroli administracyjnej i ograniczają ich uprawnienia administracyjne. Dzieje się to również za pośrednictwem aplikacji elektronicznych i dowodów elektronicznych.

Jak wspomniano, technologie informatyczne stanowią także narzędzie do rozwiązywania konfliktów społecznych, przy czym mają zarówno pozytywny, jak i negatywny wpływ na ten proces. Z jednej strony odgrywają rolę w powstawaniu i ekspansji konfliktów społecznych, a poprzez swoją dostępność i zakres działania utrudniają ich rozwiązywanie. „Ze względu na dostępność Internetu informacje o wielu konfliktach społecznych po raz pierwszy w tak szybkim tempie rozprzestrzeniły się na cały kraj. Internet stał się najważniejszym kanałem do wyrażania społecznych przejawów niezadowolenia i walki. Dzisiejsze konflikty społeczne powstają często właśnie w wyniku działań Internetu”¹⁸.

Z drugiej strony, technologie informatyczne przyczyniają się również do zapobiegania konfliktom oraz ich rozwiązywania. Internet to niejako rdzeń tych działań. Sprzyja utrwalaniu dowodów, zapewnia dokładniejszy i wygodniejszy sposób ustalania faktów. Do metod tych należy m.in.: ponowne rozpatrzenie sprawy administracyjnej, spory przed sądem administracyjnym, pośrednictwo administracyjne, przy czym zasada efektywnej wygody jest wdrażana w sposób ciągły. Technologie informatyczne zwiększają możliwości nadzorowania i ograniczania władzy, w tym ustawodawstwa, administracji, wymiaru sprawiedliwości, a także znacząco podnoszą

---

¹⁸ Ma Huaide, *Yufang huajie shehui maodun de zhiben zhi ce: Guifan gong quanli* [Zasady zapobiegania konfliktom społecznym i ich rozwiązywania. Jurysdykcja władzy publicznej], „Zhongguofaxue” 2012, nr 2.

skuteczność różnych kanałów nadzoru zarządzania¹⁹. Internet stał się potężnym narzędziem służącym do nadzorowania władzy i rozwiązywania konfliktów społecznych w XXI wieku.

2.2. Wykorzystywanie zjawiska informatyzacji w procesie tworzenia rządów prawa

Informatyzacja opiera się na nowoczesnej komunikacji, Internecie i innych technologiach, łącząc wiele działań, takich jak tworzenie informacji, rozpowszechnianie ich oraz przetwarzanie i wykorzystywanie. Istota informatyzacji w tym kontekście polega na zarządzaniu informacją. Istnieje ścisły związek między kształtowaniem praworządności a informacją, o którym wspomniano już wcześniej. Rządy prawa można postrzegać nie tylko w kategoriach wykorzystania technologii informacyjnych jako narzędzia do obiegu informacji, ale również jako świadectwo wartości informacji, która stała się niejako treścią tego procesu.

W omawianym aspekcie informatyzacja obejmuje przede wszystkim jawność i przejrzystość prac rządowych. Z formalnego punktu widzenia obszar ten można podzielić na: usługi informacyjne, bezpieczeństwo informacji i ochronę danych. Proces tworzenia praworządności oparty na informatyzacji skupia się na usługach jawności informacji, w tym administracji publicznej, jawnych i wspólnych danych rządowych oraz e-administracji. Administracja publiczna, w tym jawne podejmowanie decyzji administracyjnych, ich realizacja i zarządzanie nimi, jawne i aktywne usługi oraz ich wyniki²⁰, to jeden z najważniejszych obszarów budowy rządów prawa w Chinach w ostatnich latach.

Obszar wykonawczy struktury administracji publicznej jest największym posiadaczem danych rządowych, a uwolnienie tych danych może skutecznie wywierać społeczny wpływ na działania władzy wykonawczej i zoptymalizować zarządzanie administracyjne. „Zasadniczo jawność danych ma dwojakie konsekwencje: przesyłanie danych między departamentami rządowymi oraz publiczne udostępnianie danych obywatelom”²¹.

¹⁹ Ocena rządów prawa jest także ważnym mechanizmem wpływającym na proces ich tworzenia. Wskutek działania Internetu i technologii informatycznych wdrożenie oraz uwiarygodnienie tychże ocen jest niezwykle trudne. Z punktu widzenia nauki o zarządzaniu cele, które można zrealizować, muszą być mierzalne i możliwe do zweryfikowania. Innymi słowy, konstrukcja rządów prawa powinna mieć własny, sprawny i możliwy do oceny system; zob. szerzej: Zheng Fanghui, Shang Huping, *Zhongguo fazhi zhengfu jianshe jincheng zhong de zhengfu jixiao pingjia* [Ocena prac rządu w procesie budowy praworządności], „Zhongguo Shehuikexue” 2016, nr 1.

²⁰ Zob. Zhonggong zhongyang Guowuyuan, *Guanyu quanmian tuijin zhengwu gongkai gongzuo de yijian* [Opinie na temat kompleksowego promowania otwartości spraw rządowych], 2016.

²¹ Ma Chao, „Hulianwang+” fazhi zhengfu jianshe zhong de jiben chongtu ji qi huajie [Podstawowe problemy „Internetu+” w procesie tworzenia praworządności i ich rozwiązania], „Heilongjiang Shehuikexue” 2017, nr 3.

Elektroniczne usługi administracyjne są efektem pracy rządu przy użyciu narzędzi technologii informatycznych i stanowią „zupełnie nowy tryb administracji publicznej, który jest spopularyzowany i stosowany przez nowoczesne technologie informacyjne w administracji publicznej”²². Wskutek ich stosowania powszechna staje się jawność i publiczna dostępność prac rządu, w tym elektroniczne usługi oraz mechanizmy służące do ochrony obywateli, osób prawnych i innych organizacji.

Analiza tworzenia rządu opartego na normach prawa, dokonana na podstawie bezpieczeństwa informacji, pozwala stwierdzić, że proces ten przebiega według wskaźnika minimalnego zakresu bezpieczeństwa, co odnosi się głównie do bezpieczeństwa internetowego²³. W 2016 r. w Chinach ogłoszono ustawę o bezpieczeństwie cybernetycznym, która reguluje wsparcie i zwiększanie bezpieczeństwa w sieci, operacji tam wykonywanych oraz samych informacji sieciowych, a także monitorowanie i wczesne ostrzeganie oraz usuwanie awarii. Reguluje również konstruowanie systemu prawnego dotyczącego bezpieczeństwa w sieci o chińskiej specyfice²⁴.

Budowa rządów prawa oparta na ochronie informacji skupia się na przestrzeganiu prawa do ochrony danych osobowych. Obecnie w dobie powszechnej komputeryzacji dane osobowe i ich ochrona stały się główną pozycją regulowania władzy administracyjnej, ograniczania przedsiębiorstw internetowych oraz ochrony praw i interesów użytkowników Internetu. „Dzisiaj nasze dane osobowe pojawiają się codziennie w niezliczonych arkuszach kalkulacyjnych, przechowywanych w «chmurze», do tego stopnia, że nie możemy tego kontrolować. Są one przechowywane, wykorzystywane, przetwarzane i przekazywane każdego dnia, często bez naszej wiedzy. Internet jest pełen informacji o nas i są one wystarczające, aby zbudować nasz profil”²⁵. Ochrona informacji stała się również ważnym zadaniem dla organów administracyjnych zajmujących się zarządzaniem Internetem oraz ważną drogą do budowy efektywnego rządu w epoce technologii informatycznych.

---

²² Gao Jiawei, *Lun dianzi zhengwu fa* [Teoria e-administracji], „Zhongguofaxue” 2003, nr 4.

²³ W 2012 r. Rada Państwa ChRL wydała Opinię w sprawie promowania rozwoju technologii informatycznych i zagwarantowania bezpieczeństwa informacji (*Guowuyuan guanyu dali tuijin xinxi bufa fazhan he qieshi baozhang xinxi anquan de ruogan yijian*, „Guofa” 2012, nr 23) oraz podjęła specjalne ustalenia w tym zakresie.

²⁴ W szczególności: ustanowienie i ulepszenie mechanizmu wczesnego i awaryjnego ostrzegania, poprawa zdolność rządu do reagowania w sytuacjach kryzysowych, utrzymanie porządku społecznego oraz państwowego, nienaruszanie kolektywnych i osobistych interesów. Podkreśla się, że zarządzanie kryzysowe jest także ważną częścią budowy rządu prawa. Informatyzacja z kolei, w przypadkach reagowania na sytuacje kryzysowe w Internecie, może stać się integralną częścią procesu informatyzacji, rozumianego jako element konstrukcji rządów prawa.

²⁵ Shi Jiaoyou, *Wangluo huanjing xia de geren xinxi baohu lifa* [Ustawodawstwo nt. ochrony danych osobowych w Internecie], „Suzhou Daxuexuebao” 2012, nr 6.

3. Powstanie i rozwój informatyzacji i praworządności w modelu chińskim

Zarówno proces informatyzacji, jak i reformy dotyczące systemu politycznego, zmierzające do utworzenia praworządności w Państwie Środka, rozpoczęły się po otwarciu Chin na świat. Wraz z rozwojem technologii informacyjnych, a zwłaszcza Internetu, globalnym przepływem informacji oraz rozszerzeniem spektrum odbiorców informatyzacja i praworządność stały się istotnym elementem tworzenia rządów prawa w chińskiej rzeczywistości prawno-politycznej.

3.1. Rys historyczny

Rządowe prace dotyczące informatyzacji podjęto w połowie lat 80. XX wieku w wyniku systematycznego zarządzania danymi ekonomicznymi. W 1984 r. Rada Państwa zatwierdziła utworzenie biura zarządzania informacjami bylej Komisji Państwowej ds. Planowania, odpowiedzialnej za promowanie budowy systemów informatycznych w poszczególnych ministerstwach. W 1986 r. Rada Państwa zatwierdziła ustanowienie Grupy ds. Zarządzania Informacjami Gospodarczymi²⁶, a rok później powstało Krajowe Centrum Informacji Gospodarczej, odpowiedzialne za planowanie i budowę krajowego systemu informacji gospodarczej.

Od lat 90. Chiny tworzą organy koordynujące prace informacyjne na szczeblu krajowym w celu usprawnienia procesu tworzenia ogólnego systemu informacyjnego²⁷. Był on wykorzystywany do kontroli budowania praworządności w Chinach.

---

²⁶ Zob. *Guowuyuan bangongting guanyu zuyuan guojia jingji xinxi guanli lingdao xiaozu de fuban* [Odpowiedź Generalnego Biura Rady Państwa na temat utworzenia głównej grupy ds. zarządzania informacjami gospodarczymi], „Guobanhan” 1986, nr 18.

²⁷ W kwietniu 1996 r. wydano *Gyanyu chengli guowuyuan xinxihua gongzuo lingdao xiaozu de tongzhi* ([Obwieszczenie w sprawie powołania Narodowej Przewodniej Grupy Roboczej ds. Informatyzacji], „Guobanfa” 1996, nr 15). W marcu 1998 r., wraz z dalszym rozwojem instytucji Rady Państwa, była Rada Informatyczna prowadząca prace grupy państwowej została połączona z nowo utworzonym Ministerstwem ds. Informacji. W grudniu 1999 r. Biuro Ogólne Rady Państwa wydało *Guanyu chengli guojia xinxihua gongzuo lingdao xiaozu de tongzhi* ([Obwieszczenie w sprawie ustanowienia krajowej grupy kierującej pracami informatycznymi], „Guobanfa” 1999, nr 103). Następnie w sierpniu 2001 r. odnowiono Krajową Grupę Wiodącą ds. Informatyzacji. Od marca 2008 r. obowiązki Ministerstwa ds. Informacji i Biura Pracy Informatycznej Rady Państwa zostały przekazane nowo utworzonemu Ministerstwu Przemysłu i Technologii Informatycznych (zob. *Guowuyuan guanyu jigou shezhi de tongzhi* [Obwieszczenie Rady Państwa o ustanowieniu ram instytucjonalnych], „Guofa” 2008, nr 11). W lutym 2014 r. do koordynowania zagadnień gospodarczych, politycznych, kulturalnych, społecznych i wojskowych została powołana wiodąca grupa ds. bezpieczeństwa i informatyzacji KPCh.

Odkąd w 1989 r. ogłoszono prawo o postępowaniu administracyjnym²⁸, oficjalnie rozpoczęto proces wdrażania praworządności w systemie prawno-politycznym Państwa Środka. Można w nim wyróżnić cztery etapy.

3.1.1. Etap początkowy

W drugiej połowie lat 80. rozpoczął się proces informatyzacji systemu polityczno-prawnego w Chinach. Wówczas to, w 1989 r., promulgowano ustawę o postępowaniu administracyjnym, co oznaczało oficjalny początek budowy rządu opartego na normach prawnych, wraz z systemem nadzoru nad władzą administracyjną.

W 1992 r. agencje rządowe Chin zaczęły wprowadzać do biur i sekretariatów skomputeryzowane technologie pracy. W następnym roku ogłoszono „trzy złote projekty” (Golden Bridge Project, Jinka Project, Jinguan Project), co dało początek rzeczywistej realizacji polityki z informatyzowania rządów. W pekińskiej dzielnicy Zhongguan 20 kwietnia 1994 r. otwarto specjalną sieć edukacyjną i naukową. Została ona z sukcesem połączona z Internetem, dzięki czemu Chiny uzyskały oficjalny dostęp do międzynarodowej sieci internetowej²⁹. W 1998 r. w Qingdao, Pekinie

---

²⁸ Zgodnie z odpowiednimi dokumentami specjalnymi dotyczącymi budowy rządu prawa w listopadzie 1999 r. Rada Państwa ogłosiła Decyzję o kompleksowym promowaniu praworządnej administracji (*Guowuyuan guanYu quanmian tuin yia xingzheng de jue ding*), która była pierwszym tego typu aktem w Chinach. W kwietniu 2004 r. Rada Państwa wydała Zarys wszechstronnego promowania administracji prawnej (*Quanmian tuijin yifa xinzheng shishi gangyao*), ustanawiając cele budowy rządu prawa, myśl przewodnią oraz podstawowe zasady i wymagania dla kompleksowego rozwoju administracji państwowej w następnej dekadzie. W maju 2008 r. Rada Państwa wydała Decyzję w sprawie usprawnienia administracji miast i powiatów poprzez przepisy prawne (*Guowuyuan guanYu jiaqiang shixian zhengfu yifa xingzheng de jue ding*), koncentrując się na zasadniczych kwestiach i trudnościach związanych z budową praworządności. Poczyniono specjalne ustalenia dotyczące praworządnej administracji na szczeblu miasta i powiatu. W październiku 2010 r. Rada Państwa ponownie ogłosiła Opinię Rady Państwa w sprawie wzmocnienia budowy rządu prawa (*Guowuyuan guanYu jiaqiang fazhi zhengfu jianshe de yijian*), przedstawiające wymagania i środki dla usprawnienia administracji prawnej i budowy rządu prawa w zakresie wdrażania podstawowej strategii rządzenia krajem. Zostały one zniesione w 2016 r. W grudniu 2015 r. Centralny Komitet Komunistycznej Partii Chin i Rada Państwa ogłosiły *Fazhi zhengfu jianshe shishi gangyao (2015–2020)*, który traktował usprawnianie procesu tworzenia praworządności jako działanie strategiczne Komitetu Centralnego Partii i Rady Państwa. Oficjalnym momentem rozpoczęcia budowy rządu prawa w Chinach było ogłoszenie w 1989 r. ustawy o postępowaniu administracyjnym (*Xingzheng susong fa*), która jest pierwszą ustawą w historii chińskiego administracyjnego systemu prawnego i ma przełomowe znaczenie, gdyż bezpośrednio promuje m.in. ustawę o odszkodowaniach. Ogłoszono przy tym przepisy odszkodowawcze (*Guojia peichang fa*); regulujące kary administracyjne (*Xingzheng chufa fa*), nadzór administracyjny (*Xingzheng jiancha fa*), ponowne rozpatrywanie spraw administracyjnych (*Xingzheng fuyi fa*) oraz licencje administracyjne (*Xingzheng xuke fa*).

²⁹ Biuro Informacyjne Rady Państwa, *Zhongguo bulianwang zhanqikuang* [Stan Internetu w Chinach], http://www.scio.gov.cn/zfbps/ndhf/2010/Document/662572/662572_7.htm (dostęp: 2.03.2019).

i innych miejscach podjęto prace nad budową rządowej strony internetowej. Tym samym rozpoczął się proces budowy rządu prawa opartego na systemie informatyzacji środków i przekazywanych treści. Był to jednak etap początkowy, informacje dotyczące władzy rządowej były ograniczone do zarządzania opartego na informacjach gospodarczych. Jednocześnie, już we wczesnym okresie, informatyzacja wyraźnie podniosła poziom efektywności systemu administracyjnego w Chinach.

3.1.2. Etap formowania technologii informacyjnych

w pracach rządu opartego na normach prawnych (1999–2007)

W 1999 r. w Chinach miały miejsce dwa przełomowe wydarzenia, które w znaczący sposób zapisały się na kartach historii wdrażania chińskiego modelu wykonywania prawa przy zastosowaniu rozwiązań informatycznych. Pierwszym z nich była rządowa konferencja poświęcona projektowi internetowemu. Została zorganizowana 22 stycznia 1999 r. w Pekinie we współpracy China Telecom oraz Krajowego Centrum Informacji Gospodarczej Państwowej Komisji Gospodarczej i Handlowej Chin. Wzięło w niej udział ponad czterdzieści ministerstw, w tym urzędy, biura i rządowe organy informacyjne. Podczas konferencji otwarto „Rządowy Rok Internetu”³⁰. Drugim wydarzeniem było ogłoszenie 8 listopada 1999 r. przez Radę Państwa decyzji w sprawie kompleksowego wdrażania norm prawnych w administracji państwowej³¹. Po raz pierwszy wówczas wprowadzono oficjalną koncepcję, według której organy administracji publicznej miały opierać swoje działania na przyjętych aktach prawa.

Z kolei w 2003 r. do systemu prawnego wprowadzono ustawę o licencjonowaniu administracyjnym, która przewidywała wydawanie zezwoleń administracyjnych, a rok później przyjęto dokument pn. Zarys kompleksowej promocji wdrażania norm prawnych w systemie administracyjnym, który zakładał przyspieszenie tworzenia elektronicznych usług w administracji, stosowanie rządowych projektów internetowych i rozszerzanie zakresu administracji rządowej online. W konsekwencji zwiększono efektywność prac rządu, zmniejszyły się koszty zarządzania, wprowadzono innowacyjne metody zarządzania oraz ułatwiono odbieranie decyzji i rozporządzeń administracyjnych. Jako podstawę prac organów rządowych przyjęto akty

---

³⁰ Zhao Zhengqun, *Zhengfu shangwang gongcheng de falu pingxi* [Prawny przegląd rządowego zarządzania Internetem], „Faxue” 2000, nr 10.

³¹ Artykuł 29 ust. 3 prawa licencji administracyjnych (*Xingzheng xuke fa*) stanowi: „Wnioski o wydanie licencji administracyjnych można składać listem, telegramem, telexem, faksem lub pocztą elektroniczną”, a zgodnie z art. 33 tej ustawy „organy administracyjne powinny ustanowić i ulepszyć odpowiednie systemy, promować elektroniczne załatwianie spraw publicznych, publikować kwestie związane z licencjami administracyjnymi na stronie internetowej agencji administracyjnych oraz ułatwiać wnioskodawcom ubieganie się o licencje administracyjne za pomocą odpowiednich komunikatów; w celu zaś poprawy jakości usług powinny udostępniać informacje na temat licencji administracyjnych innym agencjom administracyjnym”.

normatywne ustanowione zgodnie z obowiązującym prawem, opublikowane w powszechnie dostępnych gazetach rządowych i na własnie tworzonych internetowych stronach rządowych. „Ponadto niektóre działy również podjęły próby tworzenia platformy sieci informacyjnej dla efektywniejszego egzekwowania prawa”³².

Na tym etapie udało się opracować sposób i formę wykorzystywania informatyzacji w przestrzeni politycznej i prawnej Chin. Stopniowo zaczęto tworzyć platformę informacyjną i stronę internetową rządu, gdzie wykorzystywano narzędzia informatyczne do uskuteczniania prac administracji publicznej.

3.1.3. Merytoryczny związek technologii informatycznych z pracami rządu (2007–2015)

W 2007 r. został promulgowany Regulamin ujawniania informacji rządowych, dzięki czemu chiński model tworzenia rządu opartego na prawie stanowionym wkroczył na nowe, szybkie tory. W celu uskutecznienia przyjętych planów władza państwowa wprowadziła wiele środków, m.in. Zawiadomienie Biura Generalnego Rady Państwa w sprawie dalszych kroków skutecznej pracy nad ujawnianiem informacji rządowych, a także Opinie Biura Generalnego Rady Państwa w sprawie publikowania informacji rządowych adekwatnych do składanych wniosków, a także Opinie Biura Generalnego Rady Państwa w sprawie wykonania planu odtajnienia informacji rządowych ChRL. Przy czym odpowiedzi Biura Generalnego Rady Państwa stanowią główną dyrektywę systemu ujawniania informacji i zasadę prawa, a więc są podstawowym źródłem prawa w omawianym modelu.

W tym okresie w dużym stopniu udoskonalono i scalono zastosowanie technologii informacyjnych w procesie tworzenia rządu prawa. Na wszystkich szczeblach struktury administracyjnej zaczęto wykorzystywać możliwości technologii informatycznych, wdrażając tym samym sposoby nadzorowania prac rządu przede wszystkim poprzez działania platform informacyjnych i internetowych stron rządowych, dzięki czemu zwiększa się społeczna świadomość praworządności. Należy równocześnie zauważyć, że źródła tych informacji są nadal rozdrobnione i niespójne. Na tym etapie udoskonalono w ujęciu merytorycznym oraz holistycznym wielofunkcyjność i istotę funkcjonowania rządu opartego na praworządności oraz informatyzacji.

3.1.4. Kontynuacja udoskonalania technologii informatycznych w systemie politycznym (od 2015 r.)

Wydany w 2015 r. Zarys realizacji budowy rządu zgodnie z ideą praworządności (2015–2020) wskazuje na: jawność innowacyjnych prac rządu, wzmocnienie budowy internetowej platformy usług i danych rządowych, a także podniesienie poziomu

---

³² Na przykład w 2006 r. Administracja Państwowa ds. Przemysłu i Handlu wydała Opinię o aktywnym promowaniu budowy systemu egzekwowania prawa administracyjnego 12315 (*Guanyan dali tuijin 12315 xingzheng zhifa tixi jianshe gongzuo de yijian*).

informatyzacji jawności prac rządowych i centralizacji. W tym samym roku Centralna Rada Państwa utworzyła platformę działania na rzecz promowania rozwoju zbiorów danych, a w 2016 r. Biuro Generalne Komitetu Centralnego ChRL i Urząd Generalny Rady Państwa wydały Opinie na temat kompleksowego wdrażania jawności prac administracji publicznej, które w głównej mierze dotyczyły jawności podejmowania decyzji, ujawniania metod zarządzania, usług oraz publicznego przedstawiania dotychczasowych wyników. W tym samym roku oba te organy zgłosiły również postulat dotyczący strategii rozwoju informatyzacji w kraju, który zakładał kontynuację zastosowania elektronicznych usług administracyjnych, skoncentrowanie się na rozwiązywaniu problemów niespójności informacji, a tym samym rozdrobnienia usług, w celu promowania modernizacji krajowego systemu zarządzania i jakości sprawowanych rządów.

W 2017 r. Urząd Generalny Rady Państwa wydał plan realizacji udoskonalania rządowych systemów informatycznych oraz pomysłów na rozwiązanie problemów, które hamują rozwój informatyzacji w chińskiej przestrzeni polityczno-prawnej. Obecnie trwają prace nad stałą poprawą jakości programu wdrażania informatyzacji do systemu administrowania opartego na informacjach rządowych i praworządności rozumianej jako działanie organów państwa na podstawie ustanowionego prawa, w tym jawności danych i dostępności usług poprzez elektroniczne platformy i strony internetowe.

3.2. Osiągnięcia rządu prawa z wykorzystaniem technologii informatycznych

Po blisko trzech dziesięcioleciach nieustannej pracy nad wdrażaniem rozwiązań informatycznych w systemie administracyjnym rządu chińskiego projekt ten szybko się rozwinął, a nawet widoczne są jego olbrzymie osiągnięcia. Można je zauważyć na pięciu polach: w ustawodawstwie administracyjnym, decyzyjności administracyjnej, egzekutywie, upublicznianiu zadań rządowych oraz w wymiarze sprawiedliwości systemu administracyjnego.

„Rząd, który nie urzeczywistnia demokracji, nawet jeśli w ramach sprawowania mandatu wiarygodnie, zgodnie z prawem administruje krajem i jest w stanie osiągać dobre wyniki w zastosowaniu technologii, nie może być nazywany rządem prawa ze względu na brak legitymacji do sprawowania władzy, do wykonywania mandatu”³³. We współczesnym społeczeństwie dostępność, aktualność i autentyczność demokracji są rozpowszechniane i wprowadzane w życie społeczne za pomocą środków informatyzacji. To one podnoszą niejako świadomość społeczeństwa, a tym samym utrzymują legalność, słuszność, stabilność i bezpieczeństwo demokracji.

---

³³ Yang Haikun, Fan Xiang, *Fazhi zhengfu: yige gainian de jianmingshi* [Władza publiczna pod rządami prawa: zarys historii], „Falu kexue” 2016, nr 1.

Jeśli wziąć pod uwagę treść ustawy o legislacji (*Lifa fa*), rozporządzeń wykonawczych do postępowania administracyjnego (*Xingzheng fagui zhiding chengxu tiaoli*), (*Guizhang zhiding chengxu tiaoli*), a także innych powiązanych z tworzeniem praworządności dokumentów, to należy stwierdzić, że chińskie ustawodawstwo administracyjne oraz normatywność administracyjna stosunkowo szybko się rozwinęły. W praktyce akty normatywne prawa administracyjnego i akty pokrewne w ogólności wykorzystują technologię informatyczną do słuchania opinii i sugestii osób fizycznych, prawnych oraz innych organizacji. Jest to możliwe za pomocą platformy internetowej wykorzystywanej do odbierania informacji od poszczególnych podmiotów. Służy ona w konsekwencji do zwiększenia udziału społeczeństwa w prawodawstwie administracyjnym oraz do konsolidacji tworzenia rządu zgodnie z zasadą praworządności i ideami demokratycznymi.

Jeśli chodzi o podejmowanie decyzji administracyjnych, zmienia się struktura tego procesu. „Wskutek nacisków zarówno zewnętrznych, jak i wewnętrznych w epoce Internetu+ zostaje zapewnione wsparcie użytkownikom w kontaktach z organami administracyjnymi. Dotąd skoncentrowana na władztwie administracyjnym i zarządzaniu struktura podejmowania decyzji administracyjnych zmienia się w strukturę skoncentrowaną na potrzebach obywateli i na współpracy opartej na usługach”³⁴. W kontekście obecnej zmiany kształtu władzy rządowej, spowodowanej nowoczesnymi technologiami informatycznymi, podejmowanie decyzji administracyjnych nie jest już pojedynczym, monopolistycznym i zamkniętym działaniem organów administracyjnych. Nastąpiło bowiem przejście na otwarty i przejrzysty tryb podejmowania decyzji administracyjnych między organami administracyjnymi i obywatelami, przy zwiększonym udziale społeczeństwa, opinii naukowych, przeglądowej oceny ryzyka i z komentarzem prawnym. Współpraca na linii rząd – obywatel stała się niezbędnym elementem w zakresie podejmowania decyzji administracyjnej³⁵, a technologia informatyczna odegrała ważną rolę na poszczególnych etapach procedury, umożliwiając demokratyczne, otwarte i naukowo dyskutowane podejmowanie decyzji administracyjnych.

Prawo administracyjne wykonawcze z kolei stanowi niejako barometr i wyznacznik kształtowania praworządności. Ścisła i uczciwa standaryzacja działań organów ścigania wymaga od organów administracyjnych wprowadzania innowacji

---

³⁴ Zhu Xinli, Wu Huan, *Hulianwang+ shidai fazhi zhengfu jianshe changxiang* [Idea budowy praworządności w epoce „Internet+”], „Guojia xingzhengyuan xuebao” 2016, nr 2.

³⁵ Decyzja czwartej sesji plenarnej XVIII Komitetu Centralnego KPCh i Zarzys realizacji budowy rządu zgodnie z ideą praworządności (2015–2020) regulują elementy decyzyjne w procedurze administracyjnej. Pięć etapów proceduralnych wskazanych w tych dokumentach stało się także w praktyce podstawą działania organów administracyjnych na wszystkich szczeblach zarządzania.

w zakresie egzekwowania prawa administracyjnego³⁶, wprowadzania innowacyjnych metod nadzoru³⁷, promowania wydajności i jakości usług rządowych³⁸ przy użyciu technologii informatycznych.

Zarówno publikowanie, wykonywanie, nadzór prawa administracyjnego egzekucyjnego, jak i system zaufania społecznego opierają się na technologiach informacyjnych. Jawność prac rządowych staje się zatem obowiązkiem publicznym, który wynika z prawa obywateli do wiedzy na temat realizacji ich potrzeb społecznych, gospodarczych i politycznych. „Jeżeli uchwalanie ustawy o postępowaniu administracyjnym jest pierwszym krokiem do budowy państwa prawa, to drugim krokiem jest jawność spraw rządowych”³⁹.

Od czasu ogłoszenia rozporządzenia w sprawie ujawniania informacji rządowych w 2007 r. nieustannie jawność ta jest zwiększana i udoskonalana na stronach internetowych rządu. W 2016 r. Biuro Generalne Rady Państwa wydało wytyczne w sprawie przyspieszenia prac nad specjalistycznym wdrożeniem „usług internetowych i rządowych”. W tym celu „wyraźnie traktuje stronę rządową jako pierwszą platformę do upubliczniania spraw rządowych”. Dnia 11 maja 2017 r. biuro to również wydało wytyczne do stron rządowych, w których sformułowano wymagania dotyczące zamieszczanych na nich treści. Ponadto dane zawarte w systemach informatycznych, sztucznej inteligencji i innych nowych technologiach informacyjnych wykorzystywane są w celu dalszego podnoszenia jakości informacji dotyczących spraw rządowych.

Wymiar sprawiedliwości administracyjnej obejmuje głównie mediację administracyjną, arbitraż administracyjny, uznanie administracyjne, ponowne rozpatrzenie sprawy i inne formy postępowań, które odgrywają ważną rolę w sprawnym rozwiązywaniu sporów administracyjnych, konfliktów społecznych i utrzymaniu stabilności społecznej, co potwierdza decyzja czwartej sesji plenarnej 18. Komitetu

---

³⁶ *Guowuyuan bangongting guanyu yinfa tuixing xingzheng zhifa gongshi...* [Zawiadomienie Generalnego Biura Rady Państwa nt. kontroli rozpowszechniania planu...]

³⁷ M.in. wzmocnienie nadzoru organów wykonawczych, przyspieszenie utworzenia zunifikowanej platformy internetowej nadzorującej proces egzekwowania prawa, a także ustanowienie i udoskonalenie systemu zgłaszania skarg i odwołań; zob. szerzej: *Fazhi zhengfu jianshe shishi gangyao (2015–2020)*.

³⁸ W opinii Rady Państwa w sprawie wzmocnienia nadzoru po reformie pod hasłem „najpierw pozwolenie, później uprawnienie” (oryg. *Xian zhao hou zheng*) jako istotne wskazano: „przyspieszenie promowania jednolitej wymiany informacji wewnątrz kraju oraz budowy systemu poufnych informacji firmowych, rozpowszechnianie poufnych danych dotyczących ministerstw, branżowych stowarzyszeń i organizacji społecznych, wzmacnianie zaufania instytucji rynkowych, zbudowanie systemu regulacyjnego opartego na gromadzeniu i publicznym udostępnianiu informacji oraz rzetelnym nadzorze, wprowadzając w efekcie solidarną odpowiedzialność zdyskredytowanych organów władzy publicznej (oryg. *Yichu weifa, chuchubouxian*).

³⁹ Ying Songnian, *Jiben jiancheng fazhi zhengfu de ruogan zhongyao wenti* [Istotne zagadnienia dotyczące fundamentów tworzenia rządu prawa], „Guojia xingzheng xueyuan xuebao” 2016, nr 4.

Centralnego KPCh: „udoskonalenie mechanizmu zapobiegania i rozwiązywania konfliktów społecznych oraz usprawnienie form rozstrzygnięcia zróżnicowanych sporów, takich jak mediacja, arbitraż, uznanie administracyjne, ponowne rozpatrywanie wniosków, spory sądowe itp.” Obecnie informowanie o sprawiedliwości administracyjnej głównie przejawia się w elektronicznym przyjęciu wniosku, utrwaleniu i stosowaniu dowodów za pomocą e-usług oraz platformy sieci usług prawnych⁴⁰ i innych.

4. Wyzwania związane z budową rządu pod rządami prawa w wieku informacyjnym

W dzisiejszym świecie technologia informacyjna rozwija się niebywale szybko, „jeśli nie idziesz naprzód, to się cofasz”⁴¹. W obliczu ogromnego wpływu technologii informatycznych na życie społeczno-gospodarcze budowa rządów prawa wiąże się z koniecznością sprostania również wyzwaniom gospodarczym z jednej strony i nadążenia za postępem informatycznym z drugiej. Należy zaznaczyć, że proces przemiany gospodarki z centralnie planowanej na rynkową nie został jeszcze w pełni ukończony, a problemy wynikające z tradycyjnego prawodawstwa administracyjnego są wciąż widoczne w praktyce, w podejmowaniu decyzji administracyjnych, egzekwowaniu prawa bądź rozwiązywaniu konfliktów społecznych. Wobec tych wyzwań nie zostało jeszcze ukończone zadanie utworzenia rządu prawa w Chinach. Oddziaływanie informacji ma głębszy wpływ na proces tworzenia rządu zgodnego z ustanowionymi normami i nie jest ważne, czy dotyczą one aspektu materialnego czy formalnego, innymi słowy – czy informatyzacja jest traktowana jako narzędzie czy jako treść.

4.1. Wyzwania informatyzacji rozumianej jako narzędzie do tworzenia praworządności

Jak wspomniano, informatyzacja rozumiana jako narzędzie służące budowaniu rządów prawa obejmuje trzy aspekty. Może być traktowana: jako sposób pracy rządu respektującego zasady praworządności, jako środek nadzoru rządowego oraz jako

---

⁴⁰ Wszystkie regiony w Chinach aktywnie promują tworzenie programu „Internet+ usługi prawne” (*Hulianwang+ falu fumu*). Ponad 30% prowincji (regiony, miasta) utworzyło już publiczną platformę obsługi prawnej, zintegrowane oprogramowanie zarówno online, jak i offline. Pojawiały się również innowacyjne modele obsługi prawnej online, zapewniające efektywne pod względem jakości usługi prawne; zob. Trzynasty plan pięcioletni (*shi san wu*) rozwoju informatyzacji administracji sądowej.

⁴¹ Zob. szerzej: Xi Jinping, *Zai wangluo anquan he xinxihua gongzuo zuotanhuishang de jianghua* [Przemówienie Przewodniczącego KPCh Xi Jinpinga podczas Sympozjum poświęconego bezpieczeństwu i informatyzacji pracy], 19 kwietnia 2016 r.

siła napędowa kształtowania praworządności. Ogólnie rzecz ujmując, w perspektywie chińskiej pełne wdrożenie informatyzacji we wszystkich tych aspektach wiąże się wciąż z wieloma trudnościami.

Chociaż informatyzacja jest pomocna dla naukowego, demokratycznego i profesjonalnego charakteru ustawodawstwa administracyjnego, formułowania dokumentów normatywnych i podejmowania decyzji administracyjnych za pomocą elektronicznych kanałów konsultacji i mechanizmów informacji zwrotnej oraz analizy *big data* poszczególnych projektów, to nadal występują trudności w dostosowaniu informacji do platformy, brakuje funkcji szybkiej analizy i informacji zwrotnej dla dużej ilości opinii czy też środków interaktywnej komunikacji. Liczne platformy legislacyjne stały się w konsekwencji biernym narzędziem, a ich rola została sprowadzona do komunikacji między poszczególnymi szczeblami struktury administracji państwowej, utraciły zaś swoją funkcję promowania społecznych konsultacji i prac naukowych.

Ponadto, w dobie wszechobecnej informatyzacji, rozwoju międzyregionalnych i międzybranżowych platform internetowych, tradycyjny administracyjny system egzekwowania prawa, oparty na jurysdykcji miejscowej i rzeczowej, stoi w obliczu wielkich wyzwań. Są nimi m.in. konflikty interesów pomiędzy poszczególnymi działami i departamentami ministerstw, co poważnie szkodzi uzasadnionym prawom i interesom zwykłych obywateli, czyli podmiotów prawa⁴². Niszczy to również wiarygodność organów administracyjnych, wskazując na pilną potrzebę odbudowy administracyjnego systemu egzekwowania prawa⁴³. W praktyce także wiele platform biurowych online nie ma możliwości realizowania powierzonych im zadań, co skutkuje tym, że mają wyłącznie formalny, ale nie praktyczny charakter⁴⁴.

---

⁴² Mimo że strony internetowe 13 prowincji w Chinach mają interaktywne funkcje konsultacyjne, do skutecznego przesyłania pytań wymagane jest podanie lokalnego numeru telefonu komórkowego. Niewątpliwie ogranicza to prawa do uzyskania informacji osobom niemającym takiego numeru, powodując poważne utrudnienia, zob. *Zhongguo fazhi zhengfu pinggu baogao (2017)* [Raport rządu chińskiego na temat oceny praworządności w Chinach], „Shehui kexue wenxian chubanshe” 2017, s. 162.

⁴³ Artykuł 15 ust. 2 ustawy o licencjach administracyjnych w Chinach stanowi, że przepisy regulujące pozwolenia administracyjne w poszczególnych chińskich prowincjach, regionach autonomicznych i gminach nie są stosowane wobec osób i przedsiębiorstw spoza ich jurysdykcji ani w odniesieniu do prowadzonych usług bądź towarów pochodzących z innych regionów.

⁴⁴ Niezwykle istotnym problemem w realizowanym obecnie w Chinach projekcie „Internet+ praworządność” jest bardzo słaba kompatybilność technologii informacyjnej z treścią informacji. Techniczne atrybuty platformy i jej funkcje branżowe również są niewystarczające, w wyniku czego rzeczywiste działania tej platformy administracyjnej nie mogą być w pełni i skutecznie rozwijane. Brak synchronizacji technologii z branżą, której dotyczy, skutkuje tym, że w praktyce wiele platform informacyjnych staje się bezużytecznych, wywołując nieprzyjemne reakcje wśród użytkowników. Wiele internetowych stron rządowych ma funkcje wyświetlania informacji rządowych na temat praworządności, lecz zasadniczo są one bezużyteczne. Najważniejszą zatem misją tego projektu, po wykonaniu pierwszego kroku przy tworzeniu platformy technologicznej, stało się zoptymalizowanie jej funkcji i stworzenie dogodnych warunków korzystania z niej.

Jeśli chodzi o środki nadzoru rządowego opartego na zasadach prawa, to po pierwsze, chociaż informatyzacja sprzyja przebudowie wewnętrznej struktury władzy rządowej, naukowemu przydzielaniu różnych kompetencji oraz promowaniu ograniczania i nadzoru władzy administracyjnej w systemie administracyjnym, to nie sprzyja ona pełnemu wykonywaniu funkcji rządu zgodnie z prawem oraz podlega ograniczeniom niedoskonałego systemu prawnego organów administracyjnych. Po drugie, informatyzacja promuje upublicznianie list zarówno uprawnień, jak i ograniczeń w wygodniejszy, jaśniejszy i bardziej ekonomiczny sposób, jednakże brakuje skutecznych mechanizmów kontroli, które byłyby w stanie wyegzekwować konkretne zobowiązania. Po trzecie, na rolę informatyzacji w nadzorze audytowym i rewizyjnym organów administracyjnych wpływa również zrozumienie przez organ administracyjny roli nadzoru informatycznego, dopasowanie funkcji nadzoru audytowego do technologii informatyzacji, jak również reforma systemu ponownego rozpatrywania spraw administracyjnych. Po czwarte, informatyzacja odgrywa rolę katalizatora w generowaniu i pobudzaniu konfliktów społecznych. Sama technologia informatyczna wywołała pewne konflikty społeczne, takie jak oszustwa internetowe i nielegalne zbieranie funduszy w Internecie, a pojawiające się w sieci informacje medialne rozszerzyły i nasiliły konflikty społeczne.

Co więcej, bieżące raporty na temat budowy praworządności w Chinach w większości mają charakter wewnętrzny lub nie są ujawniane opinii publicznej za pośrednictwem Internetu i innych środków. Zewnętrzny nadzór nad budową rządów praworządności jest niewystarczający. Ponadto, treść nie jest w wystarczającym stopniu powiązana z odpowiednimi technologiami informacyjnymi, a gromadzone dane są fragmentaryczne i zdecentralizowane. Brakuje efektywnej analizy i wykorzystania danych. Istnieje pilna potrzeba ustanowienia specjalnego systemu oceny, wzmocnienia organizacji, analizy i wykorzystania danych ewaluacyjnych, w szczególności obejmujących analizę porównawczą oraz analizę danych historycznych.

4.2. Wyzwania związane z informatyzacją systemu prawnego w znaczeniu merytorycznym

Wraz z ciągłym rozwojem informatyzacji wzrasta się głód informacji w społeczeństwie. Coraz widoczniej zarysowuje się potrzeba tworzenia i budowy rządu, którego działanie opiera się na prawie stanowionym, oraz odpowiedniego systemu teleinformatycznej kontroli postępu prac tegoż rządu w celu realizowania zadań publicznych. Obecnie, w powszechnej atmosferze poparcia dla tej inicjatywy i związanej z nią idei jawności działań rządowych, wspartej elektronicznymi usługami administracji, bezpieczeństwa i ochrony danych w Internecie, pojawiają się liczne wyzwania.

Ogólnie rzecz ujmując, istnieją trzy nierozstrzygnięte problemy dotyczące jawności informacji rządowych: 1) struktura w procesie ujawniania tychże danych, 2) brak aktywności podmiotów bezstronnych, przy 3) niebywale dużej presji społecznej.

Ze względu na tradycyjne ujęcia władzy publicznej, nawet jeśli rząd ujawni treści rozporządzeń i związanych z nimi dokumentów dotyczących spraw rządowych na szczeblu centralnym i będzie przestrzegał wszystkich zasad, włącznie z zasadą jawności, nie wpisze się to od razu w praktykę administracyjną. Ponieważ organy są przeciążone pracą związaną ze swoimi zadaniami, może im zabraknąć siły i determinacji, aby rozpatrywać wnioski o ujawnienie informacji. Co więcej, treści publiczne na wielu platformach są niespójne, a wyszukiwanie informacji nie jest jeszcze udoskonalone, co również wpływa na wiarygodność organów administracyjnych.

Niespójność ta wynika z faktu, że informacje na platformach internetowych umieszcza wiele osób i instytucji, co wywołuje chaos informacyjny. Rozwój technologii informatycznych skutkuje tym, że te same informacje mogą być publikowane na różnych stronach internetowych, a nawet w różnych działach w ramach tej samej strony, co powoduje dezorientację w przekazie informacyjnym dla społeczeństwa. Problem, jaki się z tym wiąże, dotyczy występowania na platformach rządowych losowych, przypadkowych i niespójnych informacji⁴⁵. W dodatku aktualne funkcje baz danych na rządowych stronach są nieużyteczne, niewygodne w użyciu i tym samym ograniczają dostęp do prawa obywatelom. Stosunkowo łatwo jest dotrzeć do informacji dotyczących dużej liczby nadużyć publicznych⁴⁶. Brakuje przy tym skutecznego systemu regulującego to zjawisko.

Ze względu na niejasną definicję zakresu ujawniania informacji rządowych, niejasne wymagania dotyczące wniosków, ci, których potrzeby i interesy publiczne oraz prywatne nie zostały zaspokojone wskutek wydania niekorzystnych decyzji administracyjnych, zaczęli wszczynać sprawy o ujawnienie informacji na temat przebiegu procedury administracyjnej poprzedzającej wydanie tychże niekorzystnych decyzji. Poważnie zaburzyło to prace organów państwa, włącznie z wymiarem sprawiedliwości powołanym do przeprowadzenia kontroli w odpowiednich departamentach. Nadszarpnęło też w znacznym stopniu budżet państwowy.

Do każdej sprawy przygotowywane są odpowiednie wnioski i formularze. W praktyce jednak organy administracyjne mają trudności, by odróżnić wnioski dotyczące konsultacji społecznych od tych traktujących o potrzebie ujawnienia informacji rządowych i działania administracji⁴⁷.

---

⁴⁵ Lu Yanbin, *Zhengfu xinxi gongkai zhidu shishi zhuangkuang – jiyu zhengfu toumingdu ceping de shizheng fenxi* [Wdrożenie rządowego systemu odtajniania informacji: analiza empiryczna oparta na rządowej ocenie przejrzystości], „Qinghua faxue” 2014, nr 3.

⁴⁶ Hou Xiangdong, *Lun woguo zhengfu xinxi gongkai zhidu gemingzhong de ruogan zhongda wenti* [Najważniejsze problemy związane z reformą rządowego systemu ujawniania informacji w Chinach], „Xingzheng faxue yanjiu” 2017, nr 5.

⁴⁷ Yu Lingyun, *Zhengfu xinxi gongkai de ruogan wenti: jiyu 315 qianjian de fenxi* [Istotne zagadnienia w procesie ujawniania informacji rządowych: analiza oparta na ponad 315 przypadkach], „Zhongwai faxue” 2014, nr 4.

Ponadto istnieją trzy duże wyzwania związane z procesem ujawnienia informacji rządowych. Jednym z nich jest brak ustalenia pojęcia danych. Wzrost liczby dużych zbiorów danych to nowość w ostatnich latach. Adekwatnie do zasady: „Co wzięłeś od ludu, oddaj ludowi”, dane rządowe pochodzą ze społeczeństwa, należą do majątku publicznego, dlatego poza zachowaniem wymaganej prawem poufności powinny również być dostępne dla społeczeństwa, służyć mu, tak by zaspokoić potrzeby gospodarcze i społeczne. W praktyce jednak egzekutywa musi wciąż rozwijać ideę jawności danych rządowych, z których większość jest nadal zablokowana i na dyskach twardej, i w szufladach. „W czasach szybkiego rozwoju dużych zbiorów danych, chmur i technologii internetowych bezpośrednio ujawnianie danych wytworzonych lub przechowywanych przez rząd umożliwia obywatelom i organizacjom uzyskiwanie informacji z pierwszej ręki w celu realizowania zadań publicznych i zaspokajania potrzeb społecznych, do których rząd jest powołany”⁴⁸.

Ponieważ jednak Chiny są jeszcze w początkowej fazie odtajniania tychże danych, z niedoskonałym wciąż systemem norm prawnych, departamenty rządowe nadal są nie do końca zorientowane i nieświadome rzeczywistych problemów oraz wagi zastosowania nowych regulacji, w wyniku czego projekt ten nie może być skutecznie wdrożony. Dane są marnotrawione, coraz więcej osób powołuje się na naruszanie swoich praw. Ustanowienie koncepcji jawności danych rządowych oraz zapewnienie im odpowiedniego bezpieczeństwa i wykorzystania ich w zgodzie z przyjętymi normami to podstawa stworzenia systemu prawnego danych rządowych.

Co więcej, dane rządowe wciąż nie są odpowiednio skonsolidowane. Większość organów samorządowych przechowuje swoje dane w różnych podsystemach i w różnych oddziałach administracyjnych, brakuje niezbędnej integracji i wymiany informacji między nimi. W praktyce tylko kilka dużych miast posiada specjalne platformy jawnych danych i strony internetowe, lecz i tu panuje rozdrobnienie⁴⁹. „Obecnie informatyzacja została rozdzielona na poszczególne departamenty i działy adekwatnie do ich wewnętrznych systemów. W przyszłości zostaną one połączone wskutek wprowadzenia ogólnej sieci usług elektronicznych w administracji publicznej, lecz jest to wciąż decyzja obciążona wieloma trudnościami technicznymi”⁵⁰. Systemy informatyczne w zakresie prac rządowych różnych działów koncentrują się głównie na przetwarzaniu spraw wewnętrznych w celu poprawy efektywności zarządzania

---

⁴⁸ Wang Jingbo, Li Shuai, *Woguo zhengfu xinxi gongkai de wenti, duice yu qianzhan* [Problemy, środki zaradcze i perspektywy związane z ujawnianiem informacji przez rząd w Chinach], „Xingzheng faxue yanjiu” 2017, nr 2.

⁴⁹ <http://www.bjdata.gov.cn/> (dostęp: 20.03.2019).

⁵⁰ Zhang Kailin, Wang Na, Huang Lei, Wang Ying, Zhang Hankun, *Goujian xietong gonggong fuwu: zhengfu xinxihua dingceng sheji fangfa yanjiu* [Budowanie wspólnych usług publicznych: badanie na temat najwyższych poziomów metod projektowania informacji rządowych], „Guanli shijie” 2013, no. 8.

wewnętrznego, brak natomiast usług ogólnokrajowych, zorientowanych na potrzeby całego społeczeństwa chińskiego. Okazuje się, że proces informatyzacji systemu administracyjnego wcale nie podnosi poziomu wykonywania zadań publicznych.

Rozdrobniony i zdecentralizowany system zarządzania danymi rządowymi nie może być skuteczny. Istnieje również ryzyko, że dane rządowe mogą być nielegalnie wykorzystywane przez różne instytucje i personel. Ponadto informacje rządowe nie są w sposób terminowy aktualizowane, wciąż są widoczne ubiegłoroczne dane i statystyki, niektórych nie aktualizowano od wielu lat, co poważnie wpływa na autorytet i obiektywność danych rządowych, a negatywnie – na integralność i wiarygodność rządu.

Technologia informatyczna (Internet) miała ogromny wpływ na sposób funkcjonowania władzy administracyjnej i bieżący tryb pracy rządu, a tradycyjna administracja biurowa zaczęła się przekształcać w e-administrację. Obecna administracja elektroniczna jest nadal statyczna, brakuje elastycznych rozwiązań. Internet i sprawy rządowe nie są platformą sprzyjającą zelektronizowaniu usług administracyjnych, ale wskazują na potrzebę zmiany struktury zarządzania, przejścia od usług skupionych na władzy rządowej do skoncentrowanych na użytkowniku⁵¹. Ważny jest z jednej strony tradycyjny podział jurysdykcji na miejscową i rzeczową, z drugiej zaś dokonywanie podziałów na regiony i sektory platform informacyjnych, opartych na tradycyjnym systemie jurysdykcyjnym, które to podziały są wysoce kompatybilne⁵². Sytuacja nie jest jednak dostosowana do możliwości Internetu w wielu regionach i branżach⁵³. Nasuwa się pytanie, czy technologie informatyczne powinny dostosowywać się do specyfiki tradycyjnego systemu jurysdykcyjnego, czy też tradycyjny system jurysdykcji powinien wprowadzać odpowiednie zmiany podążające za prawem rozwoju Internetu, który stanowi jedną z głównych płaszczyzn budowy rządu zgodnie z zasadą praworządności w dobie informatyzacji⁵⁴.

---

⁵¹ Obecnie program „Internet+”, proponowany przez chiński rząd, przez większość departamentów jest nadal uważany jedynie za narzędzie pracy rządu i nie został w pełni przyjęty pod względem merytorycznym.

⁵² Zob. Wang Jíngbo, „*Huliawang+*” *zhutui fazhi*...

⁵³ Zob. Przemówienie Przewodniczącego KPCh Xi Jinpinga.

⁵⁴ Artykuł 21 chińskiej ustawy o bezpieczeństwie w sieci stanowi: „Państwo wdraża system ochrony wysokiego poziomu bezpieczeństwa w sieci. Operatorzy sieci powinni adekwatnie do wymogów tego systemu przestrzegać zawartych w nim zasad bezpieczeństwa, zapobiegać zakłóceniom, uszkodzeniom lub nieautoryzowanym dostępom, chronić przed wyciekami danych lub kradzieżami i manipulowaniem. Pierwszorzędne jest sformułowanie wewnętrznych zasad zarządzania bezpieczeństwem i procedur operacyjnych, określenie podmiotów odpowiedzialnych za bezpieczeństwo Internetu”.

5. Proces tworzenia rządu prawa w XXI wieku

Biorąc pod uwagę problemy i wyzwania, o których była mowa, ścieżka budowy praworządności w dobie technologii informatycznych powinna być oparta na znaczeniu formalnym i materialnym procesu informatyzacji.

Po pierwsze, w obliczu wielu wyzwań związanych ze znaczeniem formalnym informacji pojawiają się trudności w zakresie nowych metod pracy, środków nadzoru, promowania budowy rządów prawa za pomocą platformy informacyjnej, dopasowywania technologii, jurysdykcji, egzekwowania prawa itd. Obecnie należy zbudować rządowy program „Internet Project 2.0”, ze stałym wdrożeniem rządów prawa przy użyciu platformy informacyjnej, łącząc tym samym administracyjną platformę nadzoru egzekwowania prawa ze społeczną platformą zapisu kredytów i innymi wyspecjalizowanymi platformami⁵⁵. Tym samym należy przejść od projektu „Internet 1.0”, którego celem jest ujawnienie informacji rządowych, do wielofunkcyjnego rządowego programu „Internet 2.0”.

Po drugie, należy połączyć wykorzystanie platformy informacyjnej z procesem tworzenia rządu opartego na normach prawnych. W celu promowania tworzenia rządu zgodnie z zasadą praworządności trzeba podejmować działania z poziomu koncepcyjnego i merytorycznego oraz analizować informacje na temat technologii informatycznych i podejmowania decyzji administracyjnych, egzekwowania prawa administracyjnego oraz rozwiązywania konfliktów społecznych z wykorzystaniem tychże technologii. Stosowanie nowoczesnych technologii informatycznych służy głębokiej integracji oraz wzajemnemu uzupełnianiu się technologii i biznesu, co jest kluczem do promowania praworządności w Chinach.

Po trzecie, należy zrekonstruować zakres jurysdykcji organów ścigania i systemu nadzoru, dostosowując je do prawa związanego z rozwojem Internetu. Obecny system organów ścigania i administrowania opiera się na tradycyjnym podziale administracyjnym i dziedzicznym, a wiele problemów ujawniło się na tle rozwijającej się dopiero gospodarki internetowej, przez co trudno obecnie Chinom dostosować się do prawa związanego z rozwojem Internetu. „Wraz z rozwojem Internetu podział departamentów i regionów stopniowo zaczął zanikać, społeczeństwo zostanie zintegrowane pod jedną władzą, odtąd nie musi ono szukać odpowiedniego departamentu rządowego, lecz może polegać na platformie usług elektronicznych, która automatycznie przekieruje do odpowiedniego personelu”⁵⁶.

Po czwarte, należy nadal promować siłę informacji. Ponieważ Internet staje się podstawowym kanałem uzyskiwania informacji, trzeba wyraźnie zaznaczyć, że

---

⁵⁵ Głównym celem jest wspieranie przetwarzania w trybie online licencji administracyjnych, płatności administracyjnych i składek obywateli oraz przyspieszenie budowy rządu zorientowanego na usługi.

⁵⁶ Zob. szerzej: Wang Jingbo, „*Hulianwang+*” *zhitui fazhi...*

sprawozdanie na temat budowy rządu zgodnie z zasadą praworządności organów administracyjnych powinno być upublicznione za pośrednictwem formularza internetowego, a ponadto należy wzmocnić siłę społecznego nadzoru nad budową takiegoż rządu oraz kontynuować budowę platformy sieciowej, obejmującej materiały dydaktyczne, nauczanie, badania i interakcje.

W odpowiedzi na wyzwanie, jakim jest informatyzacja treści, musimy najpierw rozpoznać daleko idący wpływ nowoczesnych technologii informatycznych reprezentowanych przez Internet na regulację rynku, zarządzanie społeczne i działanie władzy. Obecny rozwój technologii informacyjnej nie jest przemysłem *sensu stricto*, ale rewolucją informacyjną, która niesie głębokie zmiany w społeczeństwie. „Teoria i praktyka dowiodły, że Internet jest szeroko wykorzystywany w konstruowaniu rządów prawa w Chinach, a jego celem nie jest bynajmniej tylko elektroniczna sprawozdawczość rządowych. Innowacyjność konkretnych systemów stanowi realną drogę do sprostania wyzwaniom informatyzacji znaczenia treści”⁵⁷. Zmiana koncepcji, połączona z innowacją konkretnego systemu, stanowi realną drogę do sprostania wyzwaniu informatyzacji w ujęciu merytorycznym.

Aby sprostać tym wyzwaniom, należy po pierwsze, skonstruować prawną strukturę ujawniania informacji rządowych, która koncentruje się na aktywnym publikowaniu treści. „Z doświadczeń międzynarodowych wynika, że wraz z szybkim rozwojem informatyzacji tradycyjny rządowy system ujawniania informacji przeszedł w ostatnich latach głębokie zmiany. Agencje rządowe zmieniły funkcjonowanie z biernego przyjmowania otwartych wniosków na aktywne przekazywanie informacji, na odpowiadanie na prośby i wnioski w określonym czasie i promowanie integracji różnych systemów. Stało się to ogólnym trendem reform instytucjonalnych w różnych krajach”⁵⁸. Model uzupełniający, poprzez terminowe i aktywne ujawnianie, skutecznie eliminuje presję związaną z ujawnianiem informacji, następnie z ponownym rozpatrzeniem wniosku i sporami administracyjnymi oraz bierze pod uwagę inicjatywę rządowych prac nad ujawnianiem informacji. Ponadto należy kontynuować doprecyzowanie zakresu aktywnego upubliczniania treści, w tym zasad, obowiązków i terminów oraz określenie odpowiedzialności prawnej za nieprzestrzeganie tychże zasad i za zbudowanie systemu instytucjonalnego regulującego bezczynność ujawniania informacji.

Ponadto, należy promować integrację ujawniania informacji rządowych i otwartości danych rządowych. Funkcjonowanie władzy administracyjnej musi być zgodne z zasadą jedności administracyjnej, a nie interesów poszczególnych wydziałów. „Istnieje jeszcze jeden wymóg otwartości i przejrzystości, czyli jak największe dzielenie

---

⁵⁷ Ma Chao, *Hulianwang + fazhi zhengfu...*

⁵⁸ Zhou Hanhua, *Dazao shengjiban zhengwu gongkai zhidu – lun <zhengfu xinxi gongkai tiaoli>* [Budowanie zmodernizowanego systemu administracji publicznej. Podstawowe pozycje dotyczące zmiany przepisów ujawniania informacji rządowych], „Xingzheng faxue yanjiu” 2016, nr 3.

się zasobami informacyjnymi organów administracyjnych, co jest podstawą do ustanowienia skutecznych przepisów, przewyciężenia protekcyjizmu resortowego, usprawnienia instytucji i poprawy efektywności administracyjnej⁵⁹.

Aby zasady ujawniania informacji rządowych i otwartości danych rządowych mogły być efektywnie realizowane, muszą być spełnione dwie przesłanki: integracja kompetentnych instytucji administracyjnych oraz ujednoczenie standardów jawności i przejrzystości. Konieczne jest lepsze zrozumienie kwestii upubliczniania informacji i ustanowienie uprawnionej agencji to koordynującej. Obecnie wdrażane w Chinach mechanizmy publikacji danych są zróżnicowane ze względu na charakter gminy i region, w którym obowiązują, brakuje jedności i koordynacji. „Rządy w Europie i Stanach Zjednoczonych osiągnęły interoperacyjność systemów e-administracji poprzez sformułowanie ujednoczonych standardów technicznych oraz specyfikacji dotyczących budowy i wdrażania systemów informatycznych poprzez wprowadzenie zaawansowanych koncepcji technicznych, takich jak usługi sieciowe, język i modelowanie wiedzy”⁶⁰. Obecnie w kraju prowadzona jest pilotażowa standaryzacja upubliczniania spraw rządowych na poziomie oddolnym, jednak w przyszłości musi być należycie wdrożona na wszystkich szczeblach organów administracyjnych. Ponadto niezwykle ważne jest ujednoczenie zasad upubliczniania danych rządowych, by móc je udostępniać i wykorzystywać⁶¹. „Standardy danych rządowych rozumie się tu jako zbiór zasad, które regulują pobieranie, przechowywanie, przesyłanie i wykorzystywanie poszczególnych informacji. W erze olbrzymiej ilości danych zbieranie ich wymaga odpowiednich zasobów pamięci i wielu portów. Im większe dane, tym bardziej chaotyczne, a słaba czytelność oznacza osłabienie praw”⁶². Niezbędne jest ujednoczenie zasad przechowywania i publikowania danych rządowych, co będzie podstawą do zapewnienia ich dostępności.

---

⁵⁹ Proponuje się ustanowienie względnie niezależnego Komitetu ds. ujawniania informacji w departamentach rządowych na poziomie regionalnym lub wyższym, w celu ustalenia, czy dane informacje są objęte tajemnicą państwową i w związku z tym, czy ich ujawnienie jest dozwolone. Kolegialność tej instytucji ma na celu zwiększenie jej bezstronności; zob. Zhou Hanhua, *Zhongguo de zhengfu xinxihua ji qi mianlin de shijian wenti* [Chińskie informacje rządowe i praktyczne problemy związane z ich stosowaniem], „Jingji shehui tizhi bijiao” 2003, nr 2; zob. szerzej: Yu Lingyun, *Zhengfu xinxi gongkai de ruogan wenti...*

⁶⁰ Zhang Yulin, Wang Na, Huang Lei, Wang Ying, Zhang Hankun, *Goujian xietong gonggong fuwu: zhengfu xinxihua dingceng sheji fangfa yanjiu* [Budowanie współpracy w usługach publicznych. Badania metodologii administracji państwowej na najwyższym szczeblu], „Guanli shijie” 2013, nr 8.

⁶¹ Zob. *Guonanyuan bangongting guanly yinfa kaizhan jiceng zhengwu gongkai biaozhunhua guifan shidian gongzuo fangan de tongzhi* [Zawiadomienie Generalnego Biura Rady Państwa w sprawie pilotażowego programu prac na rzecz standaryzacji i regulacji lokalnych prac rządowych], „Guobanfa” 2017, nr 42.

⁶² Lu Tingjun, *Zhengfu shuju kaifang de fazhi siwei* [Idea praworządności w kontekście ujawniania danych rządowych], „Lilun tansuo” 2017, nr 4.

Po trzecie, postuluje się transformację e-administracji w kierunku e-rządu. Tradycyjna e-administracja kładzie nacisk na informatyzację metod pracy rządu i zarządzanie poprzez informatyzację wewnętrzną. Rewolucja informacyjna głęboko wpłynęła na funkcjonowanie aparatu władzy i sposób administrowania. Wyzwaniem, jakie dziś stoi przed rządem, jest stworzenie bardziej zorientowanego na świadczenie usług modelu rządzenia oraz sprawna realizacja procesu informatyzacji systemu administracyjnego e-rząd. Jego transformacja w kierunku e-administracji jest również istotnym kanałem przemiany rządu z ujęcia tradycyjnego do modelu nowoczesnego.

6. Misja informacji w procesie tworzenia rządu opartego na idei praworządności

Stalo się – technologiczna przyszłość, o której rozpisywano się w formie spekulacji, właśnie nadeszła. Informacja stała się podstawową potrzebą. Należy podkreślić, że rewolucja informacyjna zmienia kształt stosunków społecznych, wprowadza innowacje w zarządzaniu modelem rządowym. Na trzeciej sesji plenarnej 18. Komitetu Centralnego KPCh przedstawiono cel, jakim jest modernizacja krajowego systemu zarządzania i uskutecznianie zdolności sprawowania rządów prawa. Odnosi się to do przekonania, że w XXI wieku coraz bardziej widoczna staje się funkcja informacji jako narzędzia. Aby uzyskać więcej korzyści z informatyzacji w życiu społeczno-gospodarczym, nie można być biernym, lecz trzeba aktywnie uczestniczyć w tym procesie.

Obecnie Chiny cieszą się około trzydziestoletnią tradycją rządów prawa. Osiągnięcia tego procesu zdają się widoczne dla wszystkich, lecz pojawiają się również na tej drodze trudności i wyzwania. Została ustanowiona struktura ramowa, określono układ strategiczny, ale udoskonalenie systemu wewnętrznego i jego koordynacja nadal wymagają wytrwałej pracy. Technologie informatyczne, na czele z Internetem, ujawniają wiele sprzeczności głęboko zakorzenionych w polityczno-prawnej rzeczywistości chińskiej, odpowiadają na liczne wyzwania instytucjonalne natury formalnej i materialnej. Publiczne zarządzanie technologiami informatycznymi powinno opierać się na budowie socjalistycznego rządu prawa w epoce informatyzacji.

Literatura

- Biuro Informacyjne Rady Państwa ChRL, *Zhongguo bulianwang zhaungkuang* [Stan Internetu w Chinach], http://www.scio.gov.cn/zfbps/ndhf/2010/Document/662572/662572_7.htm (dostęp: 2.03.2019).
- Gao Jiawei, *Lun dianzi zhengwu fa* [Teoria e-administracji], „Zhongguofaxue” 2003, nr 4.
- Guanyu chengli guojia xinxihua gongzuo lingdao xiaozu de tongzhi* [Obwieszczenie w sprawie ustanowienia krajowej grupy kierującej pracami informatycznymi], „Guobanfa” 1999, nr 103.

- Guo Ji, *Jianshe fazhi zhengfu: zhongguo jin shinian lai yifa xingzheng huigu he zhanwang* [Budowanie rządu prawa: retrospekcja i perspektywa chińskiej administracji prawnej w minionej dekadzie], „Zhongguoxingzhengguanli” 2006, nr 1.
- Guowuyuan bangongting guanyu yinfa kaizhan jiceng zhengwu gongkai biaozhunhua guifan shidian gongzuo fangan de tongzhi [Zawiadomienie Generalnego Biura Rady Państwa w sprawie pilotażowego programu prac na rzecz standaryzacji i regulacji lokalnych prac rządowych], „Guobanfa” 2017, nr 42.
- Guowuyuan bangongting guanyu yinfa tuixing xingzheng zhifa gongshi zhidu zhifa quanguocheng jiluzhidu zhongda zhifa jueding fazhi shenme zhidu shidian gongzuo fangan de tongzhi [Zawiadomienie Biura Generalnego Rady Państwa nt. kontroli rozpowszechniania planu wdrożenia systemu egzekwowania istotnych decyzji administracyjnych], „Guobanfa” 2017, nr 14.
- Guowuyuan bangongting guanyu zhujian guojia jingji xinxi guanli lingdao xiaozu de fuban [Odpowiedź Generalnego Biura Rady Państwa na temat utworzenia głównej grupy ds. zarządzania informacjami gospodarczymi], „Guobanhan” 1986, nr 18.
- Guowuyuan guanyu dali tuijin xinxihua fazhan he qieshi baozhang xinxi quan de ruogan yijian [Opinia Rady Państwa ChRL w sprawie promowania rozwoju technologii informacyjnych i zagwarantowania bezpieczeństwa informacji], „Guofa” 2012, nr 23.
- Guowuyuan guanyu jigou shezhi de tongzhi [Obwieszczenie Rady Państwa o ustanowieniu ram instytucjonalnych], „Guofa” 2008, nr 11.
- Gyanyu chengli guowuyuan xinxihua gongzuo lingdao xiaozu de tongzhi [Obwieszczenie w sprawie powołania Narodowej Przewodniej Grupy Roboczej ds. Informatyzacji], „Guobanfa” 1996, nr 15.
- Hou Xiangdong, *Lun woguo zhengfu xinxi gongkai zhidu gemingzhong de ruogan zhongda wenti* [Najważniejsze problemy związane z reformą rządowego systemu ujawniania informacji w Chinach], „Xingzheng faxue yanjiu” 2017, nr 5.
- Hu Jianmiao, *Hulianwang + fazhi zhengfu jianshe de shidai yiti* [Zagadnienia epokowe: Internet i praworządność], „Heilongjiang shehui xuebao” 2017, nr 1.
- Li Junli, *Hulianwang + beijingxia fazhi zhengfu jianshe lujing tanjiu* [Budowa praworządności na tle „Internet +”], „Lingdaokexue” 2017, nr 32.
- Lu Tingjun, *Zhengfu shuju kaifang de fazhi siwei* [Idea praworządności w kontekście ujawnienia danych rządowych], „Lilun tansuo” 2017, nr 4.
- Lu Yanbin, *Zhengfu xinxi gongkai zhidu shishi zhuangkuang – jiyu zhengfu toumingdu ceping de shizheng fenxi* [Wdrożenie rządowego systemu odtajniania informacji: analiza empiryczna oparta na rządowej ocenie przejrzystości], „Qinghua faxue” 2014, nr 3.
- Ma Chao, „Hulianwang+” fazhi zhengfu jianshe zhong de jiben chongtu ji qi huajie [Podstawowe problemy „Internetu+” w procesie tworzenia praworządności i ich rozwiązania], „Heilongjiang Shehuikexue” 2017, nr 3.
- Ma Huaide, *Fazhi zhengfu tezhenqiang ji jianshe tuijin* [Charakterystyka rządów prawa i sposoby ich budowy], „Guojia xingzheng xueyuan xuebao” 2008, nr 2.
- Ma Huaide, *Yufang huajie shehui maodun de zhiben zhi ce: Guifan gong quanli* [Zasady zapobiegania konfliktom społecznym i ich rozwiązywania. Jurysdykcja władzy publicznej], „Zhongguofaxue” 2012, nr 2.
- Ma Kai, *Jiakunai jianshe zhongguo tese shehui zhuoyi fazhi zhengfu* [Przyspieszenie budowy rządów prawa w socjalizmie o chińskich cechach], „Qiushi” 2012, nr 1.
- Shi Jiaoyou, *Wangluo huanjing xia de geren xinxi baohu lifa* [Ustawodawstwo nt. ochrony danych osobowych w Internecie], „Suzhou Daxuexuebao” 2012, nr 6.

- Wang Jingbo, „*Huliannang+*” *zbutui fazhi zhengfu jianshe* [„Internet+” wzmacnia budowanie rządów prawa], „*Zhongguo xingzheng xueyuan xuebao*” 2016, nr 2.
- Wang Jingbo, Li Shuai, *Woguo zhengfu xinxi gongkai de wenti, duice yu qianzhan* [Problemy, środki zaradcze i perspektywy związane z ujawnianiem informacji przez rząd w Chinach], „*Xingzheng faxue yanjiu*” 2017, nr 2.
- Xi Jinping, *Zai wangluo anquan he xinxihua gongzuo zuotanhuishang de jianghua* [Przemówienie Przewodniczącego KPCh Xi Jinpinga podczas Sympozjum poświęconego bezpieczeństwu i informatyzacji pracy], 19 kwietnia 2016 r.
- Xu Shaoshi, *Yifa quanmian luxing zhengfu zhineng* [Legalizm funkcji rządowych] [w:] *Zhonggong zhongyang guanyu quanmian tuijin yifa zhiguo ruogan zhongda wenti de jueding* [Decyzja Centralnego Komitetu Komunistycznej Partii Chin w sprawie ważnych kwestii dotyczących kompleksowego wdrażania rządów prawa], Renminchubanshe 2014.
- Yang Haikun, Fan Xiang, *Fazhi zhengfu: yige gainian de jianmingshi* [Władza publiczna pod rządami prawa: zarys historii], „*Falu kexue*” 2016, nr 1.
- Ying Songnian, *Jiben jiancheng fazhi zhengfu de ruogan zhongyao wenti* [Istotne zagadnienia dotyczące fundamentów tworzenia rządu prawa], „*Guojia xingzheng xueyuan xuebao*” 2016, nr 4.
- Yu Lingyun, *Zhengfu xinxi gongkai de ruogan wenti: jiyu 315 qianjian de fenxi* [Istotne zagadnienia w procesie ujawniania informacji rządowych: analiza oparta na ponad 315 przypadkach], „*Zhongwai faxue*” 2014, nr 4.
- Yuan Shuhong, *Guanyu guojian woguo fazhi zhengfu zhibiao tixi de shexiang* [Założenia towarzyszące tworzeniu systemu dla rządów praworządności w Chinach], „*Guojia xingzheng xueyuan xuebao*” 2006, nr 4.
- Zhang Kailin, Wang Na, Huang Lei, Wang Ying, Zhang Hankun, *Goujian xietong gonggong fumu: zhengfu xinxihua dingceng sheji fangfa yanjiu* [Budowanie wspólnych usług publicznych: badanie na temat najwyższych poziomów metod projektowania informacji rządowych], „*Guanli shijie*” 2013, nr 8.
- Zhang Yulin, Wang Na, Huang Lei, Wang Ying, Zhang Hankun, *Goujian xietong gonggong fumu: zhengfu xinxihua dingceng sheji fangfa yanjiu* [Budowanie współpracy w usługach publicznych. Badania metodologii administracji państwowej na najwyższym szczeblu], „*Guanli shijie*” 2013, nr 8.
- Zhao Zhengqun, *Zhengfu shangwang gongcheng de falu pingxi* [Prawny przegląd rządowego zarządzania Internetem], „*Faxue*” 2000, nr 10.
- Zheng Fanghui, Shang Huping, *Zhongguo fazhi zhengfu jianshe jin Cheng zhong de zhengfu jixiao pingjia* [Ocena prac rządu w procesie budowy praworządności], „*Zhongguo Shehuikexue*” 2016, nr 1.
- Zhonggong zhongyang Guowuyuan, *Guanyu quanmian tuijin zhengwu gongkai gongzuo de yijian* [Opinie na temat kompleksowego promowania otwartości spraw rządowych] 2016.
- Zhongguo fazhi zhengfu pinggu baogao (2017)* [Raport rządu chińskiego na temat oceny praworządności w Chinach], „*Shehui kexue wenxian chubanshe*” 2017.
- Zhongguo fazhi zhengfu pinggu zhibiao tixi* [System oceny rządów prawa w Chinach], „*Shehui kexue wenxian chubanshe*” 2017.
- Zhongguo hulian wangluo fazhan zhuangkuang tongji baogao* [Raport statystyczny na temat rozwoju Internetu w Chinach], CNNIC 30.08.2019, http://www.cac.gov.cn/2019-08/30/c_1124939590.htm (dostęp: 15.10.2019).
- Zhou Hanhua, *Dazao shengjiban zhengwu gongkai zhidu – lun <zhengfu xinxi gongkai tiaoli>* [Budowanie zmodernizowanego systemu administracji publicznej. Podstawowe pozycje dotyczące zmiany przepisów ujawniania informacji rządowych], „*Xingzheng faxue yanjiu*” 2016, nr 3.

- Zhou Hanhua, *Zhongguo de zhengfu xinxiubua ji qi mianlin de shijian wenti* [Chińskie informacje rządowe i praktyczne problemy związane z ich stosowaniem], „Jingji shehui tizhi bijiao” 2003, nr 2.
- Zhou Zhiren, *Fazhi zhengfu de linian shuli yu zhidu jiagou – Fazhi xingzheng de luoji pingxi* [Koncepcje rządu prawa i jego struktura instytucjonalna. Komentarz i analiza administracji rządów prawa], „Zhongguo Xingzhengguanli” 2005, nr 7.
- Zhu Xinli, Kang Mingliang, *Fazhi zhengfu jianshe de er wei jiagou – befaxing, zuijiaxing ji qi budong* [Dwuwymiarowa struktura budowy praworządności: legitymacja prawna, optymalność i ich interakcje], „Zhejiangxuekan” 2009, nr 6.
- Zhu Xinli, Wu Huan, *Hulianwang+ shidai fazhi zhengfu jianshe changxiang* [Idea budowy praworządności w epoce „Internet+”], „Guojia xingzhengyuan xuebao” 2016, nr 2.

SUMMARY

POLITICAL REFORMS AND BUILDING THE RULE OF LAW IN THE ERA OF COMPUTERISATION

The Internet, as a basic component of the computerisation process, facilitates the implementation of the political reforms of the Chinese government and the creation of the rule of law as part of this process. Information technologies related to the above-mentioned reforms are characterised by separate elements and technical features. With regard to building the rule of law, it should be analysed from a material and formal point of view. As a tool for creating a system of the rule of law, it can be seen from three perspectives: as a tool for carrying out tasks, a means of supervision and a driving force. When understood as content, they provide information services in the process of building a system of the rule of law, in other words – they provide information to the system, moreover, they ensure the security of information contained therein and the protection of this data. Currently, information technologies, both in formal and material terms, are a huge challenge for the construction of the rule of law in China and, in the future, they should be used in both aspects at the same time.